

دیدگاه برگزیده :

ولی به نظر می رسد نظریه اول صحیح است به جهت اینکه در نظر عرف، زوجیت علقه خاص بین زندگان است و طبعاً با مرگ یکی از دوطرف منتفی می شود و مجرد باقی بودن برخی از آثار زوجیت مثل جواز نظر و لمس کاشف از بقاء زوجیت نیست بلکه این احکام تعبدی بوده و به خاطر نصوص خاصه در مساله و تکریم و احترام میت و برخلاف قواعد می باشد .

آیت الله شبیری زنجانی نیز در این باره می گوید : "اینکه بعضی از احکام زوجیت مثل جواز نظر و مس و غسل دادن، پس از مرگ زوجه باقی است، به معنای بقاء زوجیت در بین آنها نیست، بلکه زوجیت آنها با مرگ زائل می شود و لذا؛ پس از مرگ زن، مرد می تواند با خواهر او ازدواج کند و اگر چهار زن دیگر بگیرد، زن پنجم محسوب نمی شود".^۱

پس همان طور که در حدوث علقه زوجیت ، تحقق زوجیت بین زنده و مرده معنا ندارد و عرف آن را تصدیق نمی کند ،همین طور در بقاء هم با مرگ یکی از زوجین این رابطه و علقه از بین می رود و استصحاب هم در مقام جاری نمی شود چون شک در مقام از موارد شبهه مفهومی است و در شبهات مفهومی استصحاب کارایی ندارد ، به تعبیر دیگر در موضوع استصحاب جاری نمی شود چون موضوع خارجی برای ما واضح است و تردید در واقعیت خارجی نداریم و در ناحیه حکم استصحاب جاری نمی شود چون بقاء موضوع احراز نشده است و موضوع استصحاب با مرگ زوج عوض شده است قبلاً انسان حی این احکام را داشت و نمی توان با استصحاب احکام زوجیت را برای انسان مرده جاری نمود . ،به تعبیر دیگر رابطه زوجیت از نظر عرف به وسیله مرگ منقطع می گردد و نه به واسطه انقضای عده؛ و در واقع، عده یک حکم شرعی تعبدی است که برای بزرگداشت و احترام به میت تشریع شده است، نه برای بقای علقه زوجیت؛ چه آن که اعتبار زوجیت برای جماد بی معنا است. و اطلاق زوجه بر زن بعد مرگ زوج اطلاق مجازی بوده و کاشف از بقای علقه زوجیت نمی باشد .

نتیجه آن که : چون با وفات شوهر علقه زوجیت منتفی می شود و از طرفی تولید نسل و فرزندان شدن دائر مدار وجود علقه زوجیت است لذا بچه دار شدن زن از شوهرش بعد وفات او ،حکم اسپرم اجنبی را دارد و جایز نمی باشد .

۱. مذهب الاحکام، ج ۳، ص ۴۲۳.

※نظرات مراجع معظم تقلید پیرامون اسپرم گیری از شوهر بعد از وفات او :

قائلین به عدم جواز اخذ اسپرم بعد از فوت :

-حضرت آیت الله سیستانی : مسأله ۶۹: يجوز تلقيح المرأة صناعياً بمنى زوجها ما دام حياً و لا يجوز ذلك بعد وفاته على الأحوط لزوماً و حكم الولد المولود بهذه الطريقة حكم سائر أولادهما بلا فرق أصلاً إلّا إذا كان التلقيح بعد وفاة الزوج فإنه لا يرث منه في هذه الصورة و إن كان منتسباً إليه^۲

-آیت الله فیاض : إذا مات رجل و كان قبل وفاته قد أودع السائل المنوى في هذه البنوك، فهل يجوز أن تلقح به بيوض زوجته بعد وفاته أم لا؟ الجواب: يشكل جواز تلقيح ذلك في رحم زوجته بعد وفاته .^۳

-آیت الله سبحانی :هرگاه تلقيح اسپرم در حال حیات زوجین انجام گیرد، فرزند هر دو محسوب می شود و ارث می برد، ولی تلقيح پس از وفات شوهر اشکال دارد، زیرا زوجیت باطل شده است و زن در حال عده ی وفات است و اگر بر فرض، این تلقيح صورت بگیرد، فرزند ارث نخواهد برد.^۴

- آیت الله سید سعید حکیم:

زن با مردن شوهر از عصمت آن خارج می شود و حرام است که او را با آب شوهرش تلقيح کنند.^۵

- آیت الله فاضل لنکرانی:

تلقيح نطفه بعد از مرگ در رحم زن مشکل است.^۶

-آیت الله مکارم شیرازی :

دلیل حرمت این است که زوجیت با فوت قطع می شود، به دلیل اینکه زن باید عده نگه دارد و ارث هم نمی برد.

۷

- آیت الله هاشمی شاهرودی:

باروری بعد از فوت شوهر و انقضاء عده وفات خالی از اشکال نیست.^۸

قائلین به جواز اخذ اسپرم بعد از فوت :

- آیت الله صافی گلپایگانی:

تلقيح با اسپرم شوهر بعد از مردن او جایز است.^۹

۲. المسائل المنتخبه ص ۵۷۵

۳. المسائل المستحدثه ص ۱۸۵

۴. استفتانات ج ۱ ص ۳۲۰

۵. پایگاه اطلاع رسانی آیت الله سید محمد سعید حکیم به آدرس www.alhekeem.net

۶. به نقل از مجله فقه اهل بیت: ج ۲۲، ص ۱۷۱.

۷. به نقل از پایگاه اطلاع رسانی آیت الله مکارم شیرازی

۸. پایگاه اطلاع رسانی آیت الله هاشمی شاهرودی به آدرس www.hashemishahroudi.com

۹. جامع الاحکام، ج ۲، ص ۵۴.

حکم مقام معظم رهبری آیت الله خامنه‌ای:

با اذن میت در زمان حیات یا اولیای میت بعد از مرگ جایز است.^{۱۰}

- آیت الله سید محمد شاهرودی:

تلقیح اسپرم شوهر با تخمک زن بعد از فوت شوهر در صورتی که ملازم با ارتکاب حرام دیگری نباشد فی نفسه جایز است.^{۱۱}

- آیت الله صانعی:

انتقال نطفه زوج، پس از مرگ به رحم زوجه مانعی ندارد چون زوجیت قبل از انقضای عدّه باقی است.^{۱۲}

- آیت الله مظاهری:

با اجازه قبلی همسر و یا با اجازه فعلی ولی امر، اشکالی ندارد.^{۱۳}

- در پایگاه اطلاع رسانی دارالافتاء اهل سنت معروف به اسلام وب نیز در این زمینه آمده است: فهاذا مما لا ینبغی أن یختلف فی منعه لانقطاع الزوجیه بالموت فهو کانقطاعها بالطلاق البائن الذی لا یخالف أحد فی عدم جواز التلقیح بعده، ومما یدل علی انقطاع الزوجیه بالموت أنه لو ماتت الزوجه جاز لزوجها أن یتزوج أختها أو عمتها بمجرد موتها. أما جواز تغسیل کل من الزوجین الآخر بعد موته فهاذا أمر من آثار الزوجیه کالارث والسکنی لمن تستحقه، ولیس دلیلاً علی بقاء الزوجیه نفسها^{۱۴}

صورت سوم: تزریق و اهدای اسپرم مرد بیگانه به رحم زن:

بنا به دلایلی همچون تعداد کم اسپرم، عدم بلوغ اسپرم، عدم حرکت مناسب اسپرم، شکل غیر طبیعی اسپرم یا اینکه زن می‌خواهد بدون داشتن همسر و زوج شرعی حامله شود، در این صورت زن برای حامله شدن احتیاج به اهدای اسپرم توسط مرد بیگانه پیدا می‌کند یا اگر همسر مردی تخمک یا رحم مناسب برای تلقیح و بچه‌دار شدن ندارد، مرد تصمیم می‌گیرد برای بچه‌دار شدن اسپرم خود را در رحم زن اجنبی وارد کند تا از طریق او بچه‌دار شود. خلاصه در این صورت، اسپرم مرد تزریق در رحم زن بیگانه می‌شود.

مشهور بلکه تمام فقها قائل به حرمت این صورت از تلقیح مصنوعی شده اند.

وجوه متعددی به عنوان دلیل بر حرمت در این صورت ذکر شده است که به آنها اشاره می‌کنیم:

دلیل اول) آیات شریفه

۱۰. پایگاه اطلاع رسانی آیت الله خامنه‌ای به آدرس www.khamenei.ir.

۱۱. پایگاه اطلاع رسانی سید محمد شاهرودی به آدرس www.shahroudi.com بخش استفتانات، سؤال ۸۹۲۲

۱۲. استفتانات پزشکی، ص ۶۵.

۱۳. پایگاه اطلاع رسانی آیت الله مظاهری به آدرس almazaheri.ir بخش استفتانات، پزشکی نوین.

۱۴. <https://www.islamweb.net/ar/fatwa/32748>.

آیه اول:

(قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ... وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ)^{۱۰}، به مردان مؤمن بگو چشمان خود را از آنچه حرام است فرو ببندند و شرمگاه خود را حفظ کنند و زنان باایمان هم بگو چشمان خود را از آنچه حرام است فرو ببندند و شرمگاه خود را حفظ کنند.

از این دو آیه شریفه سوره مبارکه نور استفاده می‌شود که خصوصیت و ویژگی انسان مؤمن اینست که حافظ فرج خود است یعنی از عضو تناسلی خود جز برای همسرش استفاده نمی‌کند و استفاده و به کارگیری عضو تناسلی و متعلقات آن برای غیر همسر جایز نیست. و محل بحث که قرار دادن اسپرم و منی مرد در رحم اجنبی است گرچه موجب تحقق عنوان زنا نشود چون نزدیکی و مقاربت محقق نبوده است ولی عنوان حفظ فرج بر مرد صادق خواهد بود و خلاف ادله و آیات حفظ فرج است. همچنین زنی که اسپرم و منی غیر شوهر در رحمش قرار گرفته، او نیز حفظ فرج نکرده است، چون بر زن مسلمان لازم است که رحم و آلت تناسلی خود را از ارتباط با غیر شوهرش حفظ کند و داخل شدن اسپرم شخص اجنبی در رحم زن مصداق ارتباط با غیر شوهر است و منافات با ادله وجوب حفظ فرج دارد.